

DEN NATIONELLA SOM-UNDERSÖKNINGEN 2007

ÅSA NILSSON

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst sedan 1986 en nationell frågeundersökning – *Riks-SOM* – i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat samhälle, politik och medier (förkortningen SOM står för Samhälle Opinion Massmedia).¹ *Riks-SOM-undersökningen 2007* är således den 22:e i ordningen. Data samlas in via postala enkäter, och varje undersökning genomförs under så identiska förutsättningar som möjligt för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är ett samarbete mellan tre institutioner/institut vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CE-FOS). En rad forskningsprojekt medverkar i Riks-SOM-undersökningen – flertalet med förankring i någon av dessa tre institutioner, men även externa projekt deltar.

Resultaten från Riks-SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de medverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten men också, så långt det är möjligt, belyser mer långsiktiga opinions- och medietrender. I föreliggande kapitel redovisas genomförandet av Riks-SOM-undersökningen 2007; det handlar om studiens uppläggning, fältarbetets olika moment samt resultatens representativitet.

Undersökningens uppläggning

Riks-SOM-undersökningen genomförs sedan starten 1986 i form av en postenkät som går ut till ett systematiskt sannolikhetsurval² av Sveriges befolkning. Från och med 2000 års undersökning är åldersintervallet 15–85 år (tabell 1). Utländska medborgare ingår i urvalet sedan 1992 (samt i undersökningarna 1986 och 1989).

Omfattningen av undersökningen har ökat fram till och med slutet av 1990-talet, både vad gäller antalet frågor och antalet svarspersoner. Från och med 1998 delades Riks-SOM-undersökningen i praktiken upp i två parallella riksrepresentativa delundersökningar, vilka alltsedan 2000 års undersökning har baserats på ett urval om vardera 3 000 personer. 2007 års Riks-SOM-undersökning kompletterades med ytterligare en delundersökning på nationell nivå, kallad Kort-SOM, med ett urval om ytterligare 3 000 personer; för en beskrivning av denna undersökning se Nilsson 2008/kommande.

Tabell 1 Riks-SOM-undersökningens uppläggning 1986–2007

År	Urvalsmetod	Antal formulär	Total urvalsstorlek	Medborgarskap	Åldrar
1986	Systematiskt sannolikhetsurval	1	2 500	Både sv. & utl.	15–75 år
1987–1998	"	"	"	Endast sv.	"
1989	"	"	"	Både sv. & utl.	"
1990–1991	"	"	"	Endast sv.	"
1992–1995	"	"	2 800	Både sv. & utl.	15–80 år
1996	"	"	2 841 ¹	"	"
1997	"	"	2 800	"	"
1998	"	2	5 600	"	16–80 år ²
1999	"	"	"	"	15–80 år
2000–2005	"	"	6 000	"	15–85 år
2006	"	"	6 050 ³	"	"

2007	Systematiskt sannolikhetsurval	2	6 000	Både sv. & utl.	15–85 år

Kommentar: ¹Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i det ursprungliga urvalet utan tillfördes i efterhand undersökningens första urval om 2 800 personer. ²Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i urvalet. ³Det ursprungliga urvalet om 6 000 personer utökades med 50 personer ur spärregistret *NIX adressat*, felaktigt exkluderade ur det ursprungliga urvalet (se vidare Nilsson 2007).

Datainsamlingen för de båda formulären i Riks-SOM 2007 genomfördes parallellt och under identiska förutsättningar. Ungefär en femtedel av frågorna (variablerna) i undersökningen ingick i bägge formulär och kan därmed analyseras med dubbla urvalsstorleken som grund. Dessa frågor är dels sådana som syftar till att belysa centrala frågeställningar inom statsvetenskap, förvaltningsforskning och medie- och kommunikationsvetenskap, dels sådana av bakgrundskaraktär.³ Genom att inkludera frågor i bägge formulär erbjuder det större urvalet också möjligheten till bearbetningar av svarsgrupper som annars vore för små för statistiskt säkerställda analyser.

De enskilda frågorna utarbetas av de deltagande forskningsprojekten i samarbete med SOM-institutet. De båda formulären (se bilaga i slutet av denna volym) skiljer sig innehållsmässigt något åt i det att tyngdpunkten i det ena formuläret – *Riks-SOM I* – ligger på politik och samhälle, medan det andra – *Riks-SOM II* – i stället har en tonvikt på frågor om medier, kultur och livsstil. Dispositionen av innehållet i formulären framgår av tabell 2.

Tabell 2 Innehållsöversikt för frågeformulären i Riks-SOM 2007

<i>Riks-SOM I</i>		<i>Riks-SOM II</i>	
Fråga 1–7	Nyheter och medier	Fråga 1–10	Nyheter och tidningar
Fråga 8–26	Politik, samhälle och demokrati	Fråga 11–23	Politik, samhälle och demokrati
Fråga 27–30	Radio, tv och internet	Fråga 24–30	Radio och tv
Fråga 31–37	Omvärldsfrågor	Fråga 31–36	Medieteknik, mobil-telefoni och internet
Fråga 38–43	Samhälle och service	Fråga 37–40	Tidskrifter, böcker och bibliotek
Fråga 44–60	Miljö och energi	Fråga 41–45	Film och teater
Fråga 61–63	Kunskap och samhälle	Fråga 46–58	Aktiviteter, intressen och värderingar
Fråga 64–78	Aktiviteter, intressen och värderingar	Fråga 59–66	Arbetsliv
Fråga 79–87	Arbetsliv	Fråga 67–84	Bakgrundsfrågor
Fråga 88–103	Bakgrundsfrågor		

Kommentar: Frågeformulären för Riks-SOM I respektive Riks-SOM II återfinns i bilaga i slutet av denna volym.

Huvuddelen av frågorna har fasta svarsalternativ med rutor för respondenten att kryssa i. I några fall svarar respondenten genom att skriva ett tal i en ruta; ytterligare några frågor är helt öppna men kräver endast ett kort svar (de rör bland annat vilken/vilka morgontidningar man läser och vilka samhällsproblem man tycker är viktigast i Sverige i dag). Att fylla i enkätens samtliga frågor tar uppskattningsvis cirka en och en halv timme; de synpunkter som erhålls från respondenterna indikerar dock stora variationer.

Fältarbetet

Fältarbetet för *Riks-SOM 2007* följer i huvudsak uppläggningsen av tidigare års undersökningar. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomfördes under hösten 2007. Arbetet inleddes i mitten av september med att ett vykort skickades ut till respondenterna för att informera om att de var utvalda att delta i undersökningen. Veckan därpå skickades enkäten ut tillsammans med ett kortare följebrev⁴, en informationsbroschyr om SOM-institutets verksamhet samt en penna. Enkäten nådde ut onsdagen den 26 september. Under resterande del av fältperioden genomfördes successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon – sammanlagt sex insatser. Den 11 februari avslutades fältarbetet i formell mening. Men redan vid novembers utgång hade 94 procent av de som slutligen skulle komma att medverka skickat tillbaka sin enkät. Av tabblån nedan framgår i detalj tidsramarna för fältarbetet och dess olika insatser.⁵

Tablå 1 Fältarbetets moment Riks-SOM 2007

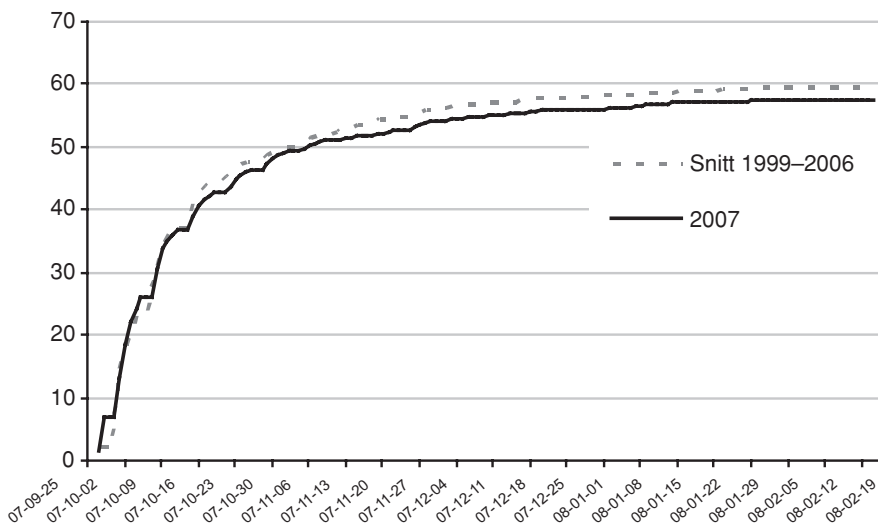
13 sept. 2007	Utskick av aviseringsvykort.
21 sept.	Utskick av enkät, följebrev, informationsbroschyr, svarskuvert och penna (försändelsen når ut till respondenterna onsdagen den 26 sept).
1 okt.	Utskick av tack-/påminnelsevykort.
8 okt.	Utskick av enkät, följebrev, informationsbroschyr och svarskuvert till intervjupersoner som ännu inte sänt in enkäten.
18–29 okt.	Telefonpåminnelse till svarspersoner som ej sänt in enkäten (med utskick av ny enkät till de som saknar och postal bekräftelse till övriga som sagt att de ämnar delta)...
...resp. 30 okt.	...samt postal påminnelse till personer utan känt telefonnummer och till personer som ej kunnat nås per telefon i föregående telefonpåminnelse.
13–19 nov.	Telefonpåminnelse (motsvarande 18–29 okt.)...
...resp. 20 nov.	...samt postal påminnelse (motsvarande 30 okt.).
4–10 dec.	Telefonpåminnelse (motsvarande 18–29 okt.)...
...resp. 11 dec.	...samt postal påminnelse till personer utan känt telefonnummer och till personer som ej kunnat nås per telefon i föregående telefonpåminnelse.
27 dec.	Postal påminnelse till de som i någon av de föregående telefoninsatserna sagt sig beredda att medverka men inte skickat in.
21 jan. 2008	Utskick av enkät, följebrev, svarskuvert samt ”bortfallsenkät” – med frågan om varför man inte önskar/kan delta – till samtliga som inte hörts av under fältarbetets gång samt de som i någon av de föregående telefoninsatserna sagt sig beredda att medverka men inte skickat in.
11 feb.	Fältarbetet avslutades.

Den första enkätförsändelsen gick ut fredagen den 21 september (med B-post, dvs. planerad utdelning nästkommande onsdag).⁶ Torsdagen veckan därpå kom 65 ifyllda enkäter tillbaka. Efter helgen uppgick inflödet till 13 procent av det totala antalet utskickade enkäter; resultatet med hela veckans inflöde inräknat uppgick till en dryg fjärdedel. Detta motsvarar inkomna svar från nästan hälften, 45 procent, av de som skulle komma att besvara enkäten innan fältarbetet avslutades. Vid ok-

tobers utgång hade 85 procent av det slutgiltiga antalet ifyllda enkäter kommit in; vid novembers utgång 94 procent, och vid årsskiftet 97 procent. Därefter fortsatte inflödet svagt men stadigt ända in i februari 2008, motsvarande de sista 3 procenten.

Under fältarbetets första veckor var enkätinflödet i nivå med tidigare års undersökningar (figur 1). De första dagarnas inflöde beror i någon mån av vilken veckodag enkäten når ut, särskilt i förhållande till helgens postfria dagar, något som försvårar exakta jämförelser av inflödesresultat i fältperiodens början. Precis som i 2006 års undersökning nådde 2007 års formulärförsändelse adressaterna en onsdag (medan den har nått ut en torsdag åren närmast tidigare); och det initiala resultatet för 2007 var något bättre än motsvarande 2006. Efter ungefär en vecka var förspånget dock förlorat, och inflödesnivån för de två åren följde varandra tämligen väl fram till ungefär en knapp månad in i fältarbetet då 2007 års undersökning åter uppvisade ett något starkare inflöde. Vid ungefär motsvarande fälttidpunkt 2006 tappade emellertid det årets undersökning markant relativt tidigare år, och i detta perspektiv var inflödet även 2007 relativt svagt, om än starkare än 2006. Vid fältarbetets slut den 11 februari var inflödesresultatet för 2007 2,3 procentenheter sämre än genomsnittet för de sju föregående åren (inkl. 2006), men 1,7 procentenheter bättre än enbart 2006.

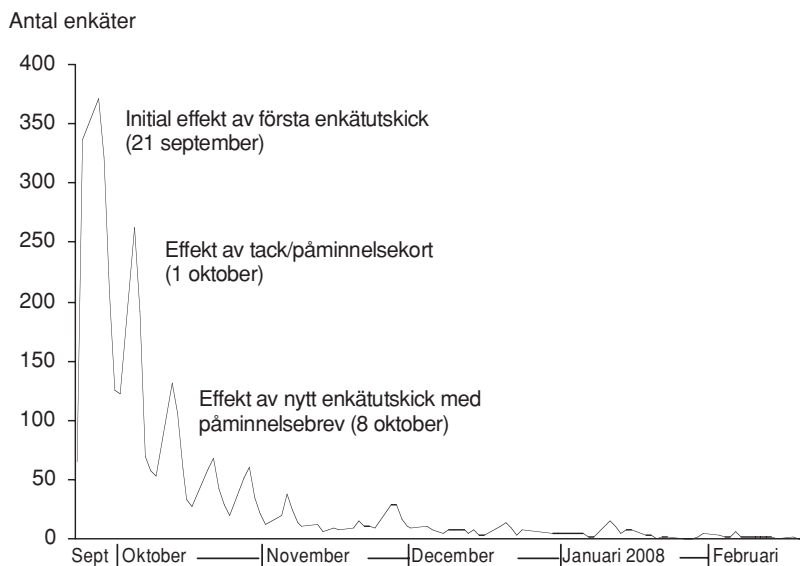
Figur 1 *Dagligt inflöde av enkäter i Riks-SOM 2007 relativt ett genomsnitt för 1999–2006 års undersökningar (kumulativ procent av bruttourvalet)*

Kommentar: Inflödet redovisas med utgångspunkt i 2007 års fältperiod i relation till jämförbara fältveckor för övriga års undersökningar.

Figur 2 visar hur enkätinflödet kommer i vågor, tydligt i fas med utskick och påminnelseåtgärder. Vågbildseffekten är ett mycket stabilt fenomen som uppträder i varje undersökning. Veckoslutets dagar och helgdagar, det vill säga alla dagar utan postutdelning, är exkluderade från tidsaxeln.

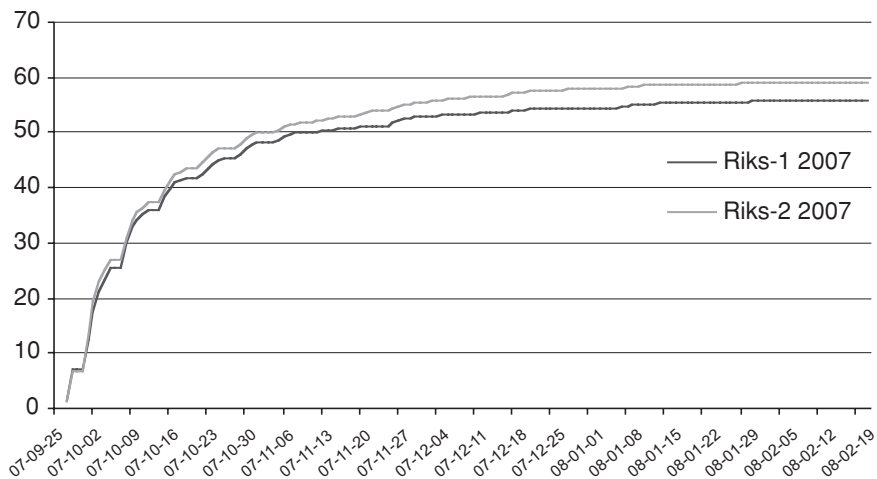
Figur 2 Dagligt inflöde av enkäter i Riks-SOM 2007 (antal)

Kommentar: Veckoslutets dagar och helgdagar, det vill säga alla dagar utan postutdelning, är exkluderade från tidsaxeln.

När fältarbetet avslutades slutgiltigt den 11 februari var bruttosvarsfrekvensen (dvs. andelen inkomna enkäter av det totala antalet utskickade) 57,2 procent, vilket alltså innebär ett sämre resultat relativt genomsnittet för undersökningarna 1999–2006 (59,7 procent). Inflödet för respektive delundersökning följer i huvudsak samma mönster under fältperioden, med den skillnaden att resultatet för Riks-1 (med ett kortvarigt undantag för andra fältdagen) genomgående är något sämre än för Riks-2. Vid fältarbetets slut uppgick skillnaden till 103 enkäter, motsvarande 3,4 procentenheter sett till bruttoresultatet. Motsvarande skillnad mellan den jämförelsevis mer politikinriktade Riks-1 och den mer medieinriktade Riks-2 har observerats samtliga år sedan 1998 då Riks-SOM för första gången genomfördes som två parallella delundersökningar, med två olika formulär: skillnaden har varierat i storlek mellan en (2003 års undersökning) och fem (2001) procentenheter. Figur 3 visar inflödet per delundersökning 2007.

Figur 3 Dagligt inflöde av enkäter i Riks-1 respektive Riks-2 2007 (kumulativ procent av bruttourvalet)

Svarsfrekvens och bortfall

Från bruttourvalet definierar man normalt bort avlidna samt personer som är långtidssjukskrivna, inte talar svenska, har flyttat från orten eller av liknande skäl inte bedöms ingå i populationen utan definieras som så kallat naturligt bortfall (för en fullständig definition, se kommentar till tabell 3). Därmed erhåller man undersökningens nettourval, vilket ligger till grund för redovisningar av undersökningars svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter har svarsfrekvensen tidigare brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men under senare år har det blivit allt svårare att nå dessa nivåer. SOM-undersökningarna uppvisar generellt ett gott resultat med en genomsnittlig svarsfrekvens för de sammanlagt 22 genomförda undersökningarna på 67 procent (tabell 3). Från och med 2000-talet har nivån emellertid sjunkit; glädjande nog är dock den vikande trenden åtminstone tillfällig bruten i och med 2007 års resultat på 63 procent. Därmed blir genomsnittet för undersökningarna 2000–2007 en nettosvarsfrekvens på 64 procent, vilket kan jämföras med 68 procent för perioden 1986–1999.

Tabell 3 Svarsfrekvens i Riks-SOM-undersökningarna 1986–2007

	Antal svarande	Svarsfrekvens av hela urvalet (brutto)	Svarsfrekvens med hänsyn till naturligt bortfall (netto)	Undersökningsföretag ansvarigt för fältarbetet
1986	1 624	65	68	SCB
1987	1 672	67	70	SOM-institutet
1988	1 643	66	69	SCB
1989	1 578	63	66	IMU-Testologen
1990	1 582	63	66	IMU-Testologen
1991	1 573	63	67	IMU-Testologen
1992	1 889	67	71	Sifo
1993	1 857	66	70	Sifo
1994	1 704	61	67	Gallup
1995	1 777	63	65	Temo
1996	1 779	63	69	Gallup
1997	1 754	63	69	Gallup
1998	3 561	64	68	Sifo
1999	3 503	63	67	Kinnmark
2000	3 546	59	63	Kinnmark
2001	3 638	61	67	Kinnmark
2002	3 609	60	65	Kinnmark
2003	3 675	61	66	Kinnmark
2004	3 612	60	65	Kinnmark
2005	3 499	58	63	Kinnmark
2006	3 336	55	60	ScandInfo
2007	3 435	57	63	Kinnmark

Kommentar: Med nettourval avses bruttourval minus naturligt bortfall. Som naturligt bortfall räknas: adress okänd, avflyttad; sjuk, institutionsvård, förståndshandikappad; avliden; bortrest, studier/militärtjänstgöring på annan ort; bosatt/studerar/arbetar utomlands; ej svensktalande.

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer (bruttourvalet) var det 3 435 personer som besvarade och skickade in formuläret i 2007 års undersökning. Sammanlagt 511 personer har räknats bort som naturligt bortfall. I tabell 4 redovisas bortfallsstorleken i årets undersökning, totalt samt för båda enkäterna.

Andelen bortdefinierade (det naturliga bortfallet) ligger på ungefär samma nivå för de bägge delundersökningarna, totalt 8,5 procent (Riks-1: 9,1 procent; Riks-2: 7,9 procent). Det naturliga bortfallet lyfter bruttosvarsfrekvensen på totalt 57 procent för hela undersökningen till nettoresultatet 63 procent. I och med den ringa skillnaden i antalet bortdefinierade mellan Riks-1 och Riks-2 återspeglas skillnaden

i inflöde dem emellan även i nettoresultatet: Riks-1 har en nettosvarsfrekvens på 61 procent, Riks-2 på 64 procent.

Tabell 4 Svarande och bortfall i Riks-SOM-undersökningen 2007

	Riks-SOM I	Riks-SOM II	Totalt
Ursprungligt urval (brutto)	3 000	3 000	6 000
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	274	237	511
Nettourval	2 726	2 763	5 489
Antal svarsvägrare/ej anträffade	1 060	994	2 054
Antal svarande	1 666	1 769	3 435
Svarsfrekvens: brutto	56%	59%	57%
Svarsfrekvens: netto	61%	64%	63%

I samband med telefonpåminnelserna har personer som meddelat att de inte önskar delta i undersökningen fått följdfrågan om varför. Kompletterat med den information som erhållits från respondenter som hört av sig under fältarbetets gång och resultaten av den bifogade ”bortfallsenkäten” i sista påminnelsen, med frågan om varför man inte önskar eller kan delta i undersökningen (gav svar från 110 personer), har totalt 710 personers specificerade anledningar till att inte *vilja* delta kunnat sammanställas (tabell 5). I linje med tidigare års erfarenheter är tidsbrist ett vanligt argument; i 2007 års undersökning är det totalt 37 procent av personerna med en känd orsak till svarsvägran som anger detta som enda skäl till att avstå. Tidigare år har tidsskälet varit än mer frekvent relativt andra orsaker (Nilsson 2006). Att avstå på mer principiell grund är även det relativt vanligt, omfattande 22 procent i årets undersökning. Därefter är det ungefär lika många som anför att det är för många frågor som att frågorna är ointressanta: 14 respektive 13 procent. Att frågorna däremot skulle vara för svåra; oro/misstro beträffande anonymitetsförhållandet; eller det faktum att det inte utgår någon ersättning för att medverka, är ingetdera en särskilt frekvent grund för svarsvägran. Bilden är väsentligen densamma i de två delundersökningarna.

Tabell 5 Specificerade skäl till att inte vilja delta i Riks-SOM-undersökningen 2007 (procent)

	Riks-SOM I	Riks-SOM II	Totalt
Har inte tid	38	36	37
Vill av princip inte delta	21	22	22
För många frågor	12	15	14
Frågorna är ointressanta	15	11	13
Frågorna är för svåra	2	4	3
Litar ej på anonymiteten	4	3	3
Vill ej delta utan ersättning	2	3	2
Annat skäl	0	0	0
Blandade skäl	6	6	6
Summa procent	100	100	100
Antal personer	372	338	710

Kommentar: Informationen är inhämtad via telefonpåminnelserna, via den "bortfallsenkät" som bifogas sista påminnelsen samt från kontakter med respondenter som hört av sig under fältarbets gång.

Representativitet och svarsfrekvens i olika grupper

Vilka som svarar och vilka som faller bort i en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas, blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Om svarsbenägenheten i en grupp varierar påtagligt mellan åren kan det också förklara variationer i svarsmönster för enskilda frågor. Av tabell 6 framgår hur svarsbenägenheten i *Riks-SOM 2007* varierar i olika grupper över tid.

I likhet med erfarenheterna från tidigare års SOM-undersökningar svarar kvinnor som grupp i större utsträckning än män, ett mönster som förstärkts under senare år. 2007 är skillnaden totalt sett 6 procentenheter, i Riks-2 hela 7 procentenheter (2006 var den dock ännu större: med 9 procentenheter i Riks-2, och 7 procentenheter totalt).

Vi noterar hur äldre helt i linje med tidigare erfarenheter svarar i större utsträckning än yngre; precis som vad gäller könsfaktorn har mönstret blivit än tydligare med tiden. Skiljelinjen mellan att svara i mindre respektive större utsträckning än genomsnittet återfinns 50-årsåldern; här har den legat sedan slutet av 1990-talet. Störst är svarsviljan i gruppen 60–69 år, med en svarsfrekvens om totalt 78 procent, densamma i bägge delundersökningar. Svarsfrekvensen bland de allra äldsta, 80–85-åringarna, klarar genomsnittresultatet med god marginal (gruppen omfattar 194 personer i nettoourvalet, 361 i bruttourvalet). Den svagaste svarsbenägenheten

Tabell 6 Svansandelen (netto) i olika grupper i Riks-SOM-undersökningen 1995–2007 (procent)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Riks-I	Riks-II
TOTALT	65	69	69	68	67	63	67	65	66	65	63	60	63	61	64
Kön															
Kvinnor	66	68	70	69	68	65	68	69	68	67	65	64	66	64	68
Män	65	67	68	69	66	61	66	62	64	63	61	57	60	58	61
Ålder															
15–19 år	66	71	72	75	67	57	56	61	60	55	56	49	53	46	59
20–24 år	64	66	67	63	55	60	57	61	57	55	53	43	49	49	48
25–29 år	60	74	55	64	58	55	59	60	63	57	54	50	51	45	56
30–39 år	67	60	62	64	63	57	62	57	60	59	57	54	54	54	55
40–49 år	62	68	70	73	66	60	67	64	63	61	58	59	59	59	60
50–59 år	67	67	71	73	70	67	76	69	71	69	69	67	68	68	68
60–69 år						74	76	76	79	78	73	73	78	78	78
70–79 år						74	74	71	75	79	75	71	75	74	76
80–85 år						58	67	66	62	65	64	67	71	69	73
60–75 år ¹	69	71	76	73	75	75									
76–80 år ¹	63	72	78	58	69	68									
Region															
Stockholm	64	63	64	63	60	58	64	60	61	61	57	56	56	55	57
Östra Mellansverige	65	68	67	71	63	64	68	64	66	65	66	63	68	67	69
Småland med öar	69	71	74	70	70	68	73	68	66	70	67	62	62	57	67
Sydsverige	67	64	70	75	70	65	62	69	67	64	61	58	62	61	62
Västsverige	63	69	70	69	68	61	66	65	69	67	62	60	66	63	68
Norra Mellansverige	65	75	67	69	69	66	69	67	69	61	64	62	61	59	64
Mellersta Norrland	68	70	74	72	71	64	73	69	63	69	67	60	63	64	63
Övre Norrland	67	69	72	69	72	61	72	67	68	71	64	64	63	66	60

Kommentar: ¹Gruppen 81–85-åringar inkluderades i och med Riks-SOM 2000, varmed åldersindelningen i svarsandelsanalyserna av personer över 60 år ändrades.

återfinns, totalt sett, i gruppen 20–24 år, med en svarsfrekvens på 49 procent. I enbart Riks-1 är dock nettoresultatet ytterligare något lägre bland 15–19-åringarna: 46 procent.

Boende i Stockholmsregionen drar precis som tidigare år ner svarsandelen för undersökningen som helhet; svarsandelen 2007 är 56 procent. Detsamma gäller, sett till båda undersökningar, också Sydsverige (62 procent). Resultatet för Västsverige, landets tredje storstadsområde, är däremot bättre än genomsnittet. Den allra högsta svarsfrekvensen återfinns i östra Mellansverige (totalt 68 procent).

SOM-undersökningens urval av personer utgör ett slags Sverige i miniatyr. Hur väl avspeglar då Riks-SOM-undersökningen 2007 hela befolkningen, och vilka skillnader kan urskiljas mellan sammansättningen i det dragna urvalet av personer och de respondenter som slutligen svarat? Via tabell A1–A4 i appendix kan respondenternas sammansättning beträffande kön, ålder, region respektive fackföreningsmedlemskap jämföras med sammansättningen i såväl det dragna urvalet som i den svenska befolkningen. Av uppställningarna framgår att de svarande tämligen väl avspeglar den svenska befolkningen i dessa avseenden. Några avvikelser förtjänar dock att kommenteras.

Könsfördelningen (tabell A1) bland svenska 15–85-åringar är mycket balanserad i verklighetens Sverige år 2007: 50–50. Bland de svarande i Riks-SOM-undersökningen 2007 är emellertid fördelningen 52–48 med en övervikt av kvinnor; i Riks-2 53–47. De dragna urvalen har inte bidragit till denna skevhet (i Riks-2 var männen tvärtom i svag övervikt), även om det naturliga bortfallet i Riks-1 bidrog till en svag övervikt av kvinnor i nettourvalet. I första hand bottnar den överrepresentation av kvinnor som finns i undersökningen av kvinnors generellt något större svarsbenägenhet (jfr. tabell 6).

Ålderssammansättningen (tabell A2) i Riks-SOM-undersökningens dragna urval är precis som könsfördelningen mycket representativ för den svenska befolkningen, det gäller Riks-1 likväl som Riks-2. Men genom att yngre svarar i något mindre utsträckning än äldre (jfr. tabell 6), särskilt relativt gruppen 50–75-åringar, uppkommer en viss snedfördelning i undersökningen. Detta är ett välbekant mönster från de senaste årens undersökningar.

Ser vi till den geografiska fördelningen (tabell A3), ger Riks-SOM 2007 en i huvudsak god bild av den geografiska spridningen i Sveriges befolkning. Stockholmare är något underrepresenterade i bägge delundersökningar till följd av en generellt sämre svarsvilja (jfr. tabell 6). Men avvikelserna är inte större än två procentenheter mellan verklighetens Sverige och Riks-SOM-undersökningen (21 mot 19 procent).

Vad gäller fackföreningsmedlemskap (tabell A4) liknar mönstret i Riks-SOM det för befolkningen som helhet, om än med en viss underrepresentation av LO-anslutna i SOM-materialet till förmån för SACO-anslutna – något som gäller bägge delundersökningar. Det ska emellertid sägas att jämförelsen haltar något i och med skillnader i mätmetoder.

Jämförelserna mellan svarspersonernas socioekonomiska sammansättning och befolkningens visar att Riks-SOM-undersökningens respondenter sammantaget speglar Sveriges befolkning mycket väl.

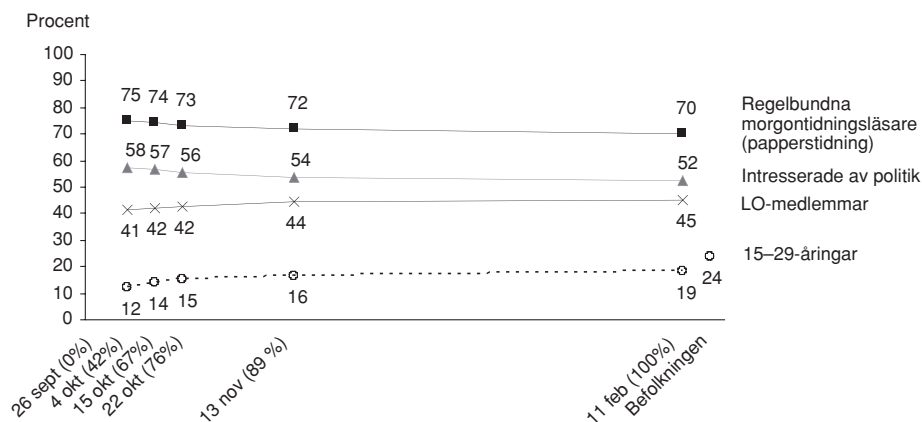
Representativitet efter svarsfrekvens

Vid uppläggnen av fältarbetet för en enkätstudie måste svarsfrekvens och svars-kvalitet alltid vägas mot tillgängliga resurser i tid och pengar. En undersökning helt utan påminnelser är naturligtvis billigare och mindre tidskrävande. Men erfarenheten säger oss att svarsfrekvensen med en sådan strategi blir väsentligt lägre än om man inkluderar ett antal påminnelser. Och det finns samtidigt tendenser till att en låg svarsfrekvens delvis är resultatet av att vissa grupper är mindre benägna att delta utan påstötningar än andra; underlaget blir alltså inte enbart *mindre* med en kortare fältperiod utan dessutom *skevare* sett till befolkningen som helhet.

I Riks-SOM-undersökningen 2007 hade 42 procent av de personer som skulle komma att besvara enkäten skickat tillbaka den ifylld senast dagen då första påminnelsen (kortet) nådde ut (4 oktober). Skulle vi nöjt oss med det inflödet hade skevheten i ålder varit större jämfört med slutresultatet. Gruppen 15–29-åringar representeras efter sex dagars inflöde med 12 procent i enkätunderlaget – att jämföra med 19 procent när samtliga enkäter räknats in, och med befolkningens 24 procent. Även sammansättningen beträffande socioekonomiska egenskaper i termer av subjektiv klassposition och fackföreningsmedlemskap påverkas av fältarbetets längd, med en lägre andel som definierar sitt hem som arbetarhem och som är LO-medlemmar i det initiala svarsunderlaget jämfört med senare (det ska sägas att detta tydliga mönster saknades helt 2006 och var mycket svagt i 2005 års undersökning; se tabell A5 i appendix). I det initiala svarsunderlaget är 41 procent LO-medlemmar; vid fältarbetets slut har andelen vuxit till 45 procent.

Men det är åldersfördelningen som påverkas tydligast av fältarbetets längd i en postal frågeundersökning som SOM-undersökningen. Skevheter i detta avseende riskerar att påverka resultaten av frågor där åldersfaktorn är starkt relaterad till svaren. Exempelvis kan konstateras hur morgontidningsläsning och politiskt intresse överskattas vid ett ”förtida” fältstopp till följd av överrepresentationen av äldre i de tidigt inkomna svaren. Nu är alternativet inte nödvändigtvis att helt avstå från påminnelser eller att strypa inflödet redan efter fem dagar. Skulle vi exempelvis sätta punkt i mitten av november – efter tre påminnelseinsatser: ett tack-/påminnelsekort, ett nytt enkätutskick samt en telefonuppföljning – då 89 procent av de som skulle komma att medverka hade skickat in sin enkät, blir skevheten i åldershänseende mindre (figur 4). Detsamma gäller morgontidningsläsning och politiskt intresse. Men fortfarande gäller att överensstämmelsen med ålderssammansättningen i det verkliga Sverige är störst i det slutliga Riks-SOM-materialet. Det finns alltså goda skäl att genom fler påminnelseinsatser söka öka svarsfrekvensen i postala enkätundersökningar.

Figur 4 Andelen regelbundna morgontidningsläsare, intresserade av politik, LO-medlemmar respektive 15–29-åringar efter fältarbetets längd (svarsfrekvens) i Riks-SOM 2007 (procent)

Kommentar: Regelbundna morgontidningsläsare avser de som läser en papperstidning minst 5 dagar i veckan. Andelen intresserade av politik avser de som svarat att de är mycket eller ganska intresserade. Se tabell A5 i appendix för en översikt över resultaten från motsvarande analys av Riks-SOM-undersökningarna 2003–2006.

Betydelsen av telefonpåminnelser

SOM-undersökningen har alltsedan första undersökningen 1986 i fältarbetet alltid inkluderat någon typ av telefonpåminnelse (se t. ex. dokumentationen i Björkqvist 1989, s. 4). Erfarenheten är att dessa påminnelser väsentligt lyfter inflödet en bit in i fältarbetet när det annars riskerar att dala. Påminnelserna bidrar samtidigt till att få kännedom om olika typer av naturligt bortfall, liksom om orsaker bakom svarsvägran. Det är dock svårt att mer exakt värdera inflödesnyttan av telefonpåminnelserna i och med att de enkäter som skickas tillbaka längre in i fältarbetet inte självklart kan kopplas direkt till någon specifik insats utan kan vara resultatet av tidigare insatser eller kombinationer av insatser; systematiska metodtester med kontrollgrupper har aldrig genomförts i sammanhanget. Därtill har tidpunkten för telefoninsatserna, liksom omfattningen av dem, varierat över tid. Men dokumentationen kring fältarbetets olika insatser har förbättrats genom åren, och nedan följer en analys av nyttan av olika påminnelseinsatser i 2007 års undersökning.

Fältarbetet för SOM-undersökningen omfattar, sedan 1994, tre insatser med telefonpåminnelser.⁷ I SOM-undersökningen 2007 inleddes den första insatsen tre veckor efter det att enkäten nått ut, den 18 oktober, och pågick 12 dagar i sträck, dvs. till och med den 29 oktober. Respondenten hade då redan erhållit två postala påminnelser: ett kort samt en försändelse med en helt ny enkät (se tablå 1 ovan).

Vid starten för första telefonpåminneinsatsen saknades svar från totalt 3 307 respondenter (borträknat det vid tidpunkten kända naturliga bortfallet om 116 personer, samt de som lämnat besked att de inte önskar delta, 64 personer). För 2 412 av dessa personer, det vill säga 73 procent, kunde erhållas ett hemtelefonnummer.⁸ Samtliga dessa personer söktes av det företag som genomförde telefonpåminnelserna.⁹

Ett första viktigt resultat av telefonpåminnelserna är en starkt förbättrad kännedom om det naturliga bortfallet: i samband med den första telefoninsatsen registrerades totalt 174 personer som långvarigt sjuka/handikappade, avflyttade, ej svensktalade, långvarigt bortresta etc. (tabell 7). Antalet kan jämföras med de 116 personer som det fanns kännedom om då insatsen inleddes.

Därutöver resulterade telefonkontaktorna i att totalt 1 117 respondenter sade sig villiga att delta i undersökningen, vilket motsvarar två tredjedelar av dem man haft kontakt med (exklusive dem som registrerats som naturligt bortfall; se tabell 7). Nu är det inte nödvändigtvis samma sak vad telefonintervjuaren registrerar och vad den intervjuade verkligen avser att göra; det handlar helt enkelt om ”kvaliteten” på de ja-svar som redovisas – har man lyckats med att övertyga respondenten om vikten av att delta i undersökningen? Som framgår av tabellens redovisning var det en tredjedel av de som förklarat sig villiga att delta som också gjorde det inom de närmaste veckorna – något färre bland dem som önskat ny enkät än bland dem som hade kvar den de fått tidigare, men skillnaden är liten. Resultatet ska i första hand jämföras med motsvarande andel bland dem man inte lyckades att nå och bland dem helt utan känt telefonnummer: 12 respektive 9 procent. Det ska noteras att de senare samtidigt nåddes av ytterligare en *postal* påminnelse, som skickades ut efter telefoninsatsens sista dag.

Telefonpåminnelserna har således helt klart en positiv effekt på svarsinflödet. Om vi vidgar effektperspektivet till omfatta även de enkätsvar som dröjde lite längre, visar det sig att över hälften, 52 procent, av de som sagt sig villiga att delta i första telefonpåminneinsatsen skickade tillbaka sin enkät innan fältarbetet avbröts efter årsskiftet. Men då ska betonas att några av dessa fått ytterligare påstötningar per telefon alternativt postalt. Motsvarande svarsfrekvens bland dem man inte lyckades kontakta – i *första* telefoninsatsen – var 25 procent, och 21 procent i gruppen utan känt telefonnummer. Vissa av dessa kunde dock nås via någon av de följande telefoninsatserna.¹⁰

Av resultaten redovisade i tabell 7 kan också konstateras att de respondenter som svarat att de redan skickat in enkäten i huvudsak också kom att ingå i studien; denna grupp om 89 personer uppvisar en svarsprocent på 72 procent, och resultatet blir detsamma även om vi ser till hela resterande fältperioden. Orsaken bakom de försenade enkätsvaren är svårare att fastställa; möjliga förklaringar är försenade postförsändelser; att svaret i telefon ges mot bakgrund av dåligt samvete som sedan motiverar respondenten att skicka in enkäten; samt någon typ av misstag i enkätregistreringen – rimligen handlar det om en kombination av dessa faktorer.

Tabell 7 Resultat av första telefonpåminneinsatsen i Riks-SOM 2007 (antal respektive procent)

Totalt antal sökta respondenter	2 412
Fel telefonnummer	139
Ej kontakt	440
Kontakt	1 833
<i>Andel kontaktade respondenter (av dem med korrekt tfnr)</i>	81%
Resultat av respondentkontakt (dvs. totalt 1 833 personer):	
Naturligt bortfall	174
"Har redan skickat in"	89
Svarsvägran	453
Svarsvilliga ¹	1 117
<i>Andel svarsvilliga av kontaktade respondenter exkl. naturligt bortfall</i>	67%
Svarsfrekvens (netto ²) vid andra telefonpåminneinsatsens inledning (den 13 november), efter resultatet från första insatsen:	
"Har redan skickat in"	72%
Svarsvägran	0%
Svarsvilliga	33%
...som önskat ny enkät	31%
...övriga	34%
Samtliga kontaktade	26%
Sökta men ej kontakt (ej kontakt/fel telefonnummer) ³	12%
Svarsfrekvens bland ej sökta (dvs. utan känt telefonnummer) ³	9%

Kommentar: Telefonpåminnelserna genomfördes 18–29 oktober. ¹Av dessa önskade 425 respondenter, eller 38 procent, att få sig tillsänt ett nytt formulär. ²Naturligt bortfall exkluderat. ³De grupper som ej kunde nås per telefon erhöll i stället en ytterligare postal påminnelse som skickades ut dagen efter telefoninsatsens sista dag.

Sammantaget visar analysen entydigt på nyttan av påminnelser via telefon: de genererar en väsentligt förbättrad kunskap om bortfallet men framför allt ökar de sannolikheten att erhålla svar från respondenter som inte övertygats att delta via tidigare postala påminnelser. Svarsfrekvensen är mer än dubbelt så stor i gruppen som man haft telefonkontakt med än hos övriga – nära tredubbel större om man jämför enbart med dem utan känt hemtelefonnummer och avgränsar resultatet till att gälla svar som skickas in inom de närmaste veckorna innan nästa telefonpåminneinsats inleds.

Sammanfattning

Föreliggande dokumentation av Riks-SOM-undersökningen 2007 visar att enkätunderlaget som erhållits från totalt 3 435 personer under hösten 2007 kan sägas spegla Sveriges vuxna befolkning mycket väl. Den relativt goda svarsfrekvensen på 63 procent i kombination med en mycket god representativitet bland de svarande relativt urvalsramen innebär att Riks-SOM-undersökningens datamaterial utgör en mycket god grund för beskrivningar och analyser av aktuella vanor och attityder hos Sveriges befolkning.

Noter

- ¹ Parallellt med Riks-SOM-undersökningen genomför SOM-institutet en motsvarande enkätundersökning på årlig basis i Västra Götalandsregionen: *Väst-SOM*.
- ² Den urvalsteknik som tillämpas av det statliga personadressregistret SPAR, ur vilket SOM-undersökningens urval av respondenter dras.
- ³ Det är också i huvudsak dessa frågor som ingår i den så kallade Kort-SOM-undersökningen som genomförts parallellt med Riks-SOM-undersökningen (se vidare Nilsson 2008/kommande).
- ⁴ Sedan 2006 års undersökning editioneras det första missivet genom att det innehåller några särskilda rader till gruppen 15–19-åringar respektive 65–85-åringar, med budskapet att vissa frågor kan vara svåra att besvara när man är ung respektive har lämnat arbetslivet.
- ⁵ Fältarbetet i SOM-undersökningen 2007 genomfördes i samarbete med undersökningsföretaget *Kinnmark Information*. Arbetet var upplagt så att Kinnmark ombesörjde urvalsdragnin, upptryckning och utskick av formulär och påminnelser, telefonpåminnelser (i samarbete med företaget *Concilia Information*), scanning av formulärsvaren samt datauppläggning. SOM-institutet har stått för innehållet i allt material som skickats ut, genomfört kodningen av öppna svar samt kvalitetssäkring och iordningsställande av den slutgiltiga datafilen. Kodningen av öppna svar har genomförts av biträdande forskare Malin Forsberg och Fredrik Welin.
- ⁶ Som ett extra incitament att fylla i enkäten utlovades i följebrevet att man genom att fylla i enkäten och skicka tillbaka den så att den var undersökningsföretaget till handa senast den 9 oktober deltog i en utlottning av någon av SOM-institutets publikationer; 25 böcker lottades ut till vardera delundersökning. Erfarenheten från metodtester i samband 2003 års SOM-undersökningar visar att detta inte tycks förbättra inflödet när man tar hela fältarbetet i beaktande men däremot innebär att respondenten skickar tillbaka enkäten snabbare än annars

(Nilsson 2004). Utlottningen är samtidigt ett sätt att visa på hur resultaten från SOM-institutets undersökningar publiceras i offentliga skrifter, och att ge publikationerna extra spridning bland befolkningen.

- 7 I 1994 års undersökning omfattade den sista insatsen enbart de som i någon av de tidigare insatserna bett att få tillsänt sig ett nytt formulär; i 2003 års undersökning omfattade den sista insatsen de som i någon av de två tidigare insatserna sagt att de skulle medverka, oavsett om de önskade ett nytt formulär eller ej. I 2001 års undersökning inkluderades en fjärde telefonpåminnelse omfattande respondenterna i den ena delundersökningen (Riks-1) för att minska avståndet i svarsprocent relativt den andra; insatsen begränsades till de som i någon av de tidigare telefoninsatserna sagt att de skulle medverka.
- 8 Mobiltelefonnummer ingick ej i den preliminära nummersökningen, men inför de två efterföljande telefonpåminnelseinsatserna kompletterades registerinformationen med förekommande mobiltelefonnummer i de fall hemtelefonnummer saknades.
- 9 Concilia Information.
- 10 Den möjligheten ökade också något i och med att registerinformationen utökades med ev. mobiltelefonnummer i de fall hemnummer saknades. Samtidigt ska betonas att det i de mer svårkontaktade grupperna, och inte minst bland dem helt utan känt telefonnummer, rimligen riskerar att dölja sig ett större naturligt bortfall (avflyttade etc.) jämfört med vad gäller övriga.

Referenser

- Björkqvist, Karin (1989) *SOM-undersökningen 1988 – Metod, Frågeformulär, Kodbok*. SOM-rapport nr. 3. Statsvetenskapliga institutionen och Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Åsa (2004) ”Den nationella SOM-undersökningen 2003”. I Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red.) *Ju mer vi är tillsammans*. Rapport nr. 34. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Åsa (2006) ”Den nationella SOM-undersökningen 2005”. I Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red.) *Du stora nya värld*. Rapport nr. 39. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Åsa (2007) ”Den nationella SOM-undersökningen 2006”. I Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red.) *Det nya Sverige*. Rapport nr. 41. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Åsa (2008/kommande) ”Kort-SOM 2007 – En metodologisk delundersökning inom ramen för den nationella SOM-undersökningen 2007”. SOM-rapport. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

APPENDIX

Tabell A1 Könsfördelning bland svarande i Riks-SOM-undersökningen 1986–2007 samt 2007 i urvalen respektive i svenska befolkningen (procent)

År	Befolkningsunderlag	Kvinnor	Män	Summa
1986	Riks-SOM	49	51	100
1987	Riks-SOM	51	49	100
1988	Riks-SOM	53	47	100
1989	Riks-SOM	52	48	100
1990	Riks-SOM	49	51	100
1991	Riks-SOM	48	52	100
1992	Riks-SOM	48	52	100
1993	Riks-SOM	50	50	100
1994	Riks-SOM	51	49	100
1995	Riks-SOM	50	50	100
1996	Riks-SOM	54	46	100
1997	Riks-SOM	51	49	100
1998	Riks-SOM I & II	51	49	100
	<i>Riks-I</i>	51	49	100
	<i>Riks-II</i>	51	49	100
1999	Riks-SOM I & II	51	49	100
	<i>Riks-I</i>	50	50	100
	<i>Riks-II</i>	52	48	100
2000	Riks-SOM I & II	51	49	100
	<i>Riks-I</i>	51	49	100
	<i>Riks-II</i>	51	49	100
2001	Riks-SOM I & II	51	49	100
	<i>Riks-I</i>	52	48	100
	<i>Riks-II</i>	49	51	100
2002	Riks-SOM I & II	53	47	100
	<i>Riks-I</i>	51	49	100
	<i>Riks-II</i>	54	46	100
2003	Riks-SOM I & II	52	48	100
	<i>Riks-I</i>	52	48	100
	<i>Riks-II</i>	52	48	100
2004	Riks-SOM I & II	51	49	100
	<i>Riks-I</i>	50	50	100
	<i>Riks-II</i>	50	50	100
2005	Riks-SOM I & II	52	48	100
	<i>Riks-I</i>	52	48	100
	<i>Riks-II</i>	52	48	100
2006	Riks-SOM I & II	52	48	100
	<i>Riks-I</i>	52	48	100
	<i>Riks-II</i>	53	47	100

2007	Befolkningen (15–85 år)	50	50	100
Riks-SOM	Bruttourval	50	50	100
I & II	Nettourval	50	50	100
	Svarande totalt	52	48	100
	<i>Riks-I</i>			
	<i>Bruttourval</i>	50	50	100
	<i>Nettourval</i>	51	49	100
	<i>Svarande</i>	53	47	100
	<i>Riks-II</i>			
	<i>Bruttourval</i>	49	51	100
	<i>Nettourval</i>	49	51	100
	<i>Svarande</i>	52	48	100

Kommentar: Data om befolkningen är hämtade från SCB (www.scb.se/databaser); data om respektive urval är hämtade från registerdata; data om svarande från respondentens egen uppgift (registerdata i de fall uppgift saknas).

Tabell A2 Åldersgruppernas fördelning bland svarande 1986–2007 samt 2007 i urvalen respektive i svenska befolkningen (procent)

År	Befolkningsunderlag	15–29 år	30–49 år	50–75 år	76–80 år	76–85 år	Summa
1986	Riks-SOM	30	34	36			100
1987	Riks-SOM	26	37	37			100
1988	Riks-SOM	27	36	37			100
1989	Riks-SOM	26	39	35			100
1990	Riks-SOM	26	37	37			100
1991	Riks-SOM	26	37	37			100
1992	Riks-SOM	25	37	34	4		100
1993	Riks-SOM	25	37	34	4		100
1994	Riks-SOM	24	35	37	4		100
1995	Riks-SOM	24	36	36	4		100
1996	Riks-SOM	24	35	37	4		100
1997	Riks-SOM	22	35	38	5		100
1998	Riks-SOM I&II	22	36	38	4		100
	<i>Riks-I</i>	22	36	38	4		100
	<i>Riks-II</i>	22	35	39	4		100
1999	Riks-SOM I&II	21	34	40	5		100
	<i>Riks-I</i>	22	34	39	5		100
	<i>Riks-II</i>	21	35	40	4		100
2000	Riks-SOM I&II	21	32	40		7	100
	<i>Riks-I</i>	20	32	41		7	100
	<i>Riks-II</i>	21	32	40		7	100
2001	Riks-SOM I&II	19	33	41		7	100
	<i>Riks-I</i>	19	32	42		7	100
	<i>Riks-II</i>	18	34	40		8	100
2002	Riks-SOM I&II	20	33	40		7	100
	<i>Riks-I</i>	21	34	39		6	100
	<i>Riks-II</i>	19	32	42		7	100
2003	Riks-SOM I&II	21	32	40		7	100
	<i>Riks-I</i>	19	32	41		8	100
	<i>Riks-II</i>	22	32	40		6	100
2004	Riks-SOM I&II	19	32	41		8	100
	<i>Riks-I</i>	18	34	40		8	100
	<i>Riks-II</i>	21	30	42		7	100
2005	Riks-SOM I&II	19	33	41		7	100
	<i>Riks-I</i>	18	33	42		7	100
	<i>Riks-II</i>	20	32	41		7	100
2006	Riks-SOM I&II	18	32	43		7	100
	<i>Riks-I</i>	18	33	42		7	100
	<i>Riks-II</i>	18	31	44		7	100

2007	Befolkning	24	33	36		7	100
Riks-SOM	Bruttourval	24	33	36		7	100
I & II	Nettourval	23	33	37		7	100
	Svarande	18	31	43		8	100
<i>Riks-I</i>	<i>Bruttourval</i>	24	33	35		8	100
	<i>Nettourval</i>	22	35	36		7	100
	<i>Svarande</i>	17	32	43		8	100
<i>Riks-II</i>	<i>Bruttourval</i>	24	32	37		7	100
	<i>Nettourval</i>	23	33	38		6	100
	<i>Svarande</i>	20	30	42		8	100

Kommentar: 1992 utvidgades åldersintervallet uppåt till 80 år, 2000 till 85 år. Data om befolkningen är hämtade från SCB (www.scb.se/databaser); data om respektive urval är hämtade från registerdata; data om svarande från respondentens egen uppgift (registerdata om uppgift saknas).

Tabell A3 Fördelning på region bland svarande 2001–2007 samt 2007 i urvalen respektive i svenska befolkningen (procent)

År	Befolknings- underlag	Stockholm	Östra Mellansverige	Småland med öarna	Sydsverige	Västsverige	Norra Mellansverige	Mellersta Norrland	Övre Norrland	Summa procent
2001	Riks-SOM I & II	18	18	9	13	20	11	5	6	100
2001	Riks-SOM I & II	18	18	9	13	20	11	5	6	100
	<i>Riks-I</i>	17	18	9	14	20	11	6	5	100
	<i>Riks-II</i>	18	18	9	13	20	11	5	6	100
2002	Riks-SOM I & II	19	17	10	15	19	10	4	6	100
	<i>Riks-I</i>	19	16	9	16	19	10	4	7	100
	<i>Riks-II</i>	18	19	10	15	18	10	5	5	100
2003	Riks-SOM I & II	19	16	9	14	22	10	4	6	100
	<i>Riks-I</i>	18	16	9	15	23	9	4	6	100
	<i>Riks-II</i>	19	16	9	14	22	10	4	6	100
2004	Riks-SOM I & II	19	17	10	14	20	9	5	6	100
	<i>Riks-I</i>	19	17	10	14	21	8	5	6	100
	<i>Riks-II</i>	19	17	10	14	21	9	4	6	100
2005	Riks-SOM I & II	18	19	10	13	21	9	4	6	100
	<i>Riks-I</i>	18	17	11	13	21	9	5	6	100
	<i>Riks-II</i>	18	19	10	13	21	9	4	6	100
2006	Riks-SOM I & II	19	18	9	14	21	9	4	6	100
	<i>Riks-I</i>	19	18	9	14	21	9	4	6	100
	<i>Riks-II</i>	19	17	9	15	21	9	4	6	100
2007	Befolkning	21	17	9	15	20	9	4	5	100
Riks-SOM I & II	Bruttourval	21	18	9	13	19	9	5	6	100
	Nettourval	21	18	9	13	19	9	5	6	100
	Svarande	19	19	9	13	20	9	5	6	100
<i>Riks-I</i>	Bruttourval	21	18	8	14	19	9	5	6	100
	Nettourval	21	17	9	13	20	9	5	6	100
	Svarande	19	19	8	13	20	9	5	7	100
<i>Riks-II</i>	Bruttourval	22	18	9	13	19	9	4	6	100
	Nettourval	22	18	9	13	19	9	4	6	100
	Svarande	19	19	9	13	21	9	4	6	100

Kommentar: Data om befolkningen är hämtade från SCB (www.scb.se/databaser). Data om urval samt svarande bygger på registerdata.

Tabell A4 Fackföreningsmedlemskap bland svarande 1986–2007 samt 2007 hos svenska befolkningen (procent)

År	Befolkningsunderlag	LO	TCO	SACO	Summa
1986	Riks-SOM	59	33	8	100
1986	Riks-SOM	59	33	8	100
1987	Riks-SOM	59	33	8	100
1988	Riks-SOM	55	33	12	100
1989	Riks-SOM	56	34	10	100
1990	Riks-SOM	56	32	13	101
1991	Riks-SOM	56	32	12	100
1992	Riks-SOM	53	33	13	99
1993	Riks-SOM	56	32	12	100
1994	Riks-SOM	56	31	13	100
1995	Riks-SOM	56	32	12	100
1996	Riks-SOM	54	29	17	100
1997	Riks-SOM	53	34	13	100
1998	Riks-SOM	55	32	13	100
	<i>Riks-I</i>	<i>52</i>	<i>34</i>	<i>14</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>58</i>	<i>31</i>	<i>12</i>	<i>101</i>
1999	Riks-SOM I & II	54	32	15	101
	<i>Riks-I</i>	<i>53</i>	<i>33</i>	<i>14</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>54</i>	<i>30</i>	<i>15</i>	<i>99</i>
2000	Riks-SOM I & II	54	32	15	101
	<i>Riks-I</i>	<i>53</i>	<i>32</i>	<i>15</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>54</i>	<i>31</i>	<i>15</i>	<i>100</i>
2001	Riks-SOM I & II	52	31	17	100
	<i>Riks-I</i>	<i>49</i>	<i>35</i>	<i>16</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>55</i>	<i>28</i>	<i>17</i>	<i>100</i>
2002	Riks-SOM I & II	50	34	16	100
	<i>Riks-I</i>	<i>51</i>	<i>33</i>	<i>16</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>50</i>	<i>34</i>	<i>16</i>	<i>100</i>
2003	Riks-SOM I & II	48	37	15	100
	<i>Riks-I</i>	<i>47</i>	<i>38</i>	<i>15</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>48</i>	<i>36</i>	<i>16</i>	<i>100</i>
2004	Riks-SOM I & II	48	37	15	100
	<i>Riks-I</i>	<i>49</i>	<i>36</i>	<i>15</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>48</i>	<i>37</i>	<i>15</i>	<i>100</i>
2005	Riks-SOM I & II	47	37	16	100
	<i>Riks-I</i>	<i>46</i>	<i>38</i>	<i>16</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>48</i>	<i>35</i>	<i>17</i>	<i>100</i>
2006	Riks-SOM I & II	45	39	16	100
	<i>Riks-I</i>	<i>42</i>	<i>40</i>	<i>18</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>46</i>	<i>39</i>	<i>15</i>	<i>100</i>

2007	Befolkningen (15–74 år)	49	35	16	100
	Riks-SOM I & II	45	36	19	100
	<i>Riks-I</i>	<i>45</i>	<i>36</i>	<i>19</i>	<i>100</i>
	<i>Riks-II</i>	<i>45</i>	<i>35</i>	<i>20</i>	<i>100</i>

Kommentar: Data om befolkningen 2007 är hämtade från SCB:s Arbetskraftsundersökningar 2007 (Grundtabeller, Tabell 11, publicerad på www.scb.se/statistik/AM/AM0401/2007A01/AKU2007_1574.pdf) och avser anställda i åldrarna 15–74 år; SOM-data avser samtliga i undersökningen.

Tabell A5 *Andelen 15–29-åringar, LO-medlemmar, regelbundna morgontidningsläsare respektive intresserade av politik: en jämförelse mellan respondentunderlaget erhållet vid tidpunkten då första påminnelsen når ut och undersökningens slutgiltiga respondentunderlag, Riks-SOM 2003–2007 (procent)*

	2003	2004	2005	2006	2007
15–19 år	16 – 21	14 – 19	15 – 19	13 – 18	12 – 19
LO-medlemmar	43 – 48	45 – 48	46 – 47	44 – 44	41 – 45
Politiskt intresserade	56 – 52	54 – 50	52 – 49	58 – 54	58 – 52
Regelbundna morgontidningsläsare	79 – 73	74 – 72	76 – 72	74 – 70	75 – 70

Andel respondenter som svarat vid tidpunkten för första påminnelsen av det slutgiltiga antalet respondenter i undersökningen	37	39	40	42	42

Kommentar: Jämförelsetalen i tabellen redovisas enligt principen P – S, där P motsvarar andelen bland de respondenter som svarat vid tidpunkten då första påminnelsen når ut, och S motsvarar andelen i undersökningens slutgiltiga respondentunderlag. Det första påminnelsekortet når ut cirka en vecka efter första enkätförsändelsen.

